

PROF. DR. ABDURRAHMAN GÜZEL İLE TÜRK DİLİ, EDEBİYAT VE II. ULUSLARARASI KÜLTÜR KONGRESİ ÜZERİNE BİR SÖYLEŞİ

Neclâ YALÇINER

-Sayın Hocam, bize kendinizden söz eder misiniz?

-1942 yılında Antalya’da doğdum. İlk ve orta öğrenimimi Antalya’da tamamladım. Yüksek öğrenim için 1416 sayılı Kanun uyarınca Millî Eğitim Bakanlığı adına, Mart 1966-Şubat 1967 tarihleri arasında Almanca lisan öğrenimimi “Goethe-Institut Grafat/Obb ve Rothenburg/Obt”te tamamladım. 1973 yılının bahar yarıyılında, Viyana Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Şarkiyat Enstitüsü İslami Bilimler ve Türkoloji Bölümünde Herbert W. Duda, Herbert Jansky, Andreas Tietze, W. Hirsch ve Hans Ludwig Gottscalk’ın yanlarında lisans, yüksek lisans ve doktora öğrenimlerimi

tamamladım. Doktora tezi olarak “Ali in der Bektashi-Dichtung namentlich jener des 16. Jhdts: XVI. Yüzyıl Bektaşî Edebiyatında Hz. Ali Motifi” konulu çalışmamı tamamlayarak 8 Haziran 1973’te “edebiyat doktoru” unvanını aldım.

1973 yılında Türkiye’ye döndükten sonra bir süre Konya’da görev yaptım. 15 Temmuz 1974’te Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne öğretim görevlisi olarak atandım. Birlikte çalıştığım Prof. Dr. Şükrü Elçin tarafından verilen “Kaygusuz Abdâl’in Hayatı ve Eserleri” konulu doçentlik çalışmamı 1979’da teslim ederek 1980’de “doçent” unvanını aldım.

1985 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümünde “profesör” oldum.

1989-1994 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi olarak çalıştım. 1994-1998 yılları arasında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörü olarak görev yaptım.

1998-2001 yılları arasında da KKTC Girne Amerikan Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalıştım.

Birçok kurum ve kuruluşun yönetiminde görev aldım. Ayrıca GÜ Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezinin kuruculuğunu ve kurucu müdürlüğünü de yaptım.

Gazi Üniversitesindeki görevim esnasında eğitim fakültelerinde ilk defa olmak üzere ilköğretime Türkçe öğretmeni yetiştirmek üzere “Türkçenin Eğitimi Öğretimi Bölümü”nün kurucusu oldum.

Gazi Üniversitesindeki görevimden 16 Ekim 2003 tarihinde emekli oldum.

Hâlen Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Başkanı olarak görev yapmaktayım.

Eserlerindem bazıları şunlardır:

Ali in der Bektaschi-Dichtung, namentlich jener des 16. Jhdts, Wien 1972; *The Murder of greec*, Ankara 1985; *Kaygusuz Abdâl*, Ankara 1981, 2004; *Kaygusuz Abdâl’in Mansur Eserleri*, Ankara 1983; *Dil-gûşâ*, Ankara 1987; *Saray-name*, Ankara 1989; *Mutasavvıf Yunus Emre*, Ankara 1993; *Güldeste*, Ankara 2004; *Hacı Bektaş Veli ve Makâlât*, Ankara 2003; *Zeynel Baba*, Ankara 1992; *Millî Kültür-Millî Birlik*, Ankara 1993; *Türk-İslâm Kültüründe Tekke ve Zâviyeler*, Ankara 1992; *Mustafa Kemal Atatürk’te Millî Birlik ve Beraberlik*, Çanakkale 1996; *Avustralya Resmî Tarihinde Gelibolu*, Çanakkale 1996; *Türk Edebiyatında Çanakkale Zaferi*, Çanakkale 1997; Çanakkale Zaferi ile İlgili Hatıralar, ÇANAKKALE 1997; *Vidin Türkleri*, İstanbul 1996; *Türkiye’de Hilâfetten Cumhuriyete Geçiş*, Ankara 1987; *Türk Kültüründe İpek Yolu*, Çanakkale 1998; *Kaygusuz Abdâl Menâkıb-nâmesi*, Ankara 2000; *Abdâl Mûsâ Velâyet-nâmesi*, Ankara 2000; *Dini Tasavvufî Türk Edebiyatı*, Ankara

1999, 2001, 2006; *Ahmed Yesevi’ni Fakr-nâme’si Üzerine Bir İnceleme*, 1. ve 2. baskı, Ankara 2008, *Süleyman Hakim Ata’nın Bakırgan Kitabı Üzerine Bir İnceleme*, 1.ve 2. baskı, Ankara 2008, *İki Dilliler Türkçe Öğretimi (Almanya Örneği)*, Ankara 2010.

-Halk edebiyatıyla uğraşmaya ne zaman karar verdiniz ve bu kararınızda etken unsur ne idi?

-Halk edebiyatı ile ilgili ilk çalışmalarım 1967’li yıllarda Viyana Üniversitesinde başladı. 1973’te Türkiye’ye dönünce Hacettepe Üniversitesinde merhum hocam Şükrü Elçin’in asistanı oldum. Artık yönümüz bu vesile ile daha açık bir şekilde belli oldu. Bütün çalışmalarımızı bu yöne doğrulttuk. Sadece halk edebiyatı ile de sınırlı kalmamıştır çalışmalarım. Bana bu konuda en fazla etki yapan, Fuad Köprülü’nün “Türk Edebiyatı’nda İlk Mutasavvıflar” adlı eseri ve daha sonra da hocam merhum Şükrü Elçin olmuştur.

Bu arada çalışmalarım halk bilimi, halk edebiyatı ve dinî tasavvufi Türk edebiyatı arasındaki ilişkileri de incelemeye doğru gitti. Yani burada halk edebiyatını “*Divan ve tekke edebiyatının dışında kalan, malzemesi dile dayanan, ilk söyleyicileri belli olmayan anonim mahsulleridir.*” şeklinde belirleriz.

Halk bilimini de “Halkın gelenek görenekleri, giyim kuşamı, duyu düşünce ve inançları, maddi ve manevi yaşayış biçimleri ve bunları araştıran disiplin.” olarak tanımlamaya çalıştık. Burada halk bilimini, inançlar çerçevesinde bir bağlantısı olan, ancak lirik ve didaktik eserleri kapsayan bir alan şeklinde de değerlendirebiliriz. Halk biliminde inancın daha çok uygulama ve gelenek oluşturma yönü ele alınmaktadır. Mesela cenaze töreninde yapılan pratikler halk biliminin alanıdır. Ancak halk bilimi diğer alanlara nazaran daha geç ortaya çıkmış yeni bir bilim dalıdır.

Dinî tasavvufi Türk edebiyatı ise, başlangıçta hakir görülmüş, ele alınmamış değişik isimlendirmelere konu olmuştur. Bu alan ilk ve ortaöğretimde hatta üniversitelerde bile gereği gibi öğretilmemiştir. 1994’ten sonraki orta-öğretim programlarında dinî tasavvufi Türk edebiyatı yer almış ve daha sonra da üniversitelerde çalışılarak yeni araştırmacılar yetişmeye başlamıştır. Türk edebiyatının içinden dinî muhtevayı kaldırırsanız içi boş bir kovana benzer. Dinî tasavvufi Türk edebiyatı, divan edebiyatı ve âşık edebiyatı; halk-havas, okumuş-okunmuş arasında bir köprü vazifesi görmektedir. Yunus Emre, Süleyman Çelebi, Kaygusuz Abdal her iki grubu da kucaklar.

-Bugünkü dil, kültür ve edebiyat çalışmaları hakkında ne düşünüyorsunuz?

-İyi bir edebiyatçı olmak için öncelikle Farsça, Arapça ve Türkçeyi çok iyi bilmek, ayrıca tarih, din ve edebiyat sosyolojisini de iyi bilmek gerekir. Ben günümüzdeki edebiyat çalışmalarında eskiyi tekrardan başka bir şey göremiyorum. 1926’da yapılan bir edebiyat tasnifini bugün hâlâ kullanıyorsak bir arpa boyu yol gitmemişiz demektir. Amerika’da 68’li yıllardan sonra NASA

programının uygulanmasıyla birlikte Amerikan İngilizcesine 30 bin kelime eklendi. Bizde de böyle olması lazım. Dolmuş, akaryakıt, buzdolabı, gecekondu gibi kelimeleri üreten maalesef Türk Dil Kurumu değil halk olmuştur. Bu nedenle bu türlü konularda da halk üretimlerine önem verilmelidir. Ancak dili Türkçeleştirmek adına Arapça ve Farsçadan geçen bazı kelimeler atılmak isteniyor. Bu, dilin fakirleşmesine neden olacak bir yaklaşımdır. Ben yabancı kelime girmesine karşı değilim ama mevcut kelimelerin atılmasına karşıyım. Yeni giren her kelimeyi kendi gramer kurallarımıza göre uyarlayabiliriz.

-I. Uluslararası Kültür Kongresi'ne katılmış mıydınız? Katıldıysanız her iki kongreyi bize sonuçları bakımından kısaca değerlendirebilir misiniz?

-Her iki Kongre'ye de bizzat katıldım ve sonuna kadar imkânlar ölçüsünde oturumları takip ettim. Her ikisini de son derece başarılı buldum. Özellikle Türk dünyasından gelenler yeni bilgiler getirdi. Pek çok bilim adamı ile fikir alışverişi oldu. Tabii ki buna son derece ihtiyaç var idi. Bunu sevgili kardeşim Fikret Türkmen yaptı. Bence Fikret Türkmen'in Ege Üniversitesinde kurduğu "Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü" ileriki yıllarda da bu hız veya daha hızlı bir şekilde devam ederse sanırım ki, hem Anadolu hem de Orta Asya ve Türk dünyası bilimsel, ekonomik ve teknolojik olarak daha da gelişecek ve büyüyecektir. Bu bakımdan canıgönülden sevgili Fikret'i tebrik ederim. Daha da güzellerini yapmasını dilerim. Bize düşen görev olursa biz de kendisine her zaman yardımcı oluruz.

Her iki Kongre'nin sonuçları da bence her zaman hayata geçirilebilir. Yeter ki çalışalım. Ama burada en fazla gayret genç araştırmacılara düşmektedir. Fakat onlar da "hocalarına karşı olan görevlerini, saygılarını, vefalarını dürüstlüklerini vb." unutmazınlar. Birlik ve beraberlik içinde olsunlar ki hocaları da onlardan memnun olup dua etsinler.

-Kongre'de de konu edilen "ortak dil" konusunda neler söylersiniz? Türk lehçeleri arasında Türkçe temelli bir "ortak iletişim dili" oluşabilir mi? Oluşabilirse sizce bu dil hangi lehçe tabanlı olur?

-"Ortak Türkçe"yi, 1992 yılından bu yana savunanlardayım. Mutlaka bu ortak dilin Türkiye Türkçesinde buluşması da önemlidir. Çünkü Orta Asya'da o kadar değişik lehçe, şive ve ağız var ki, ancak bunu Türkiye Türkçesinde sağlayabilirsin.

Ortak alfabe olarak da yine Türkiye'nin kabul ettiği alfabeyi alabiliriz. Ancak burada 3-5 harf eklenebilir. Buna da ortak karar verilmelidir. Biz 1992'lerde bu konuda bir hayli çalışma yaptık. Hatta benim de bizzat bulunduğum; hem "Türk Dünyası Eğitim Bakanları" ve "Türk Toplulukları Eğitim Temsilcileri"nin 1992, 1993 yıllarındaki toplantılarında ve 1995'te Bıшкеk'te yapılan "Türk Dünyası Rektörler Komitesi"nde bizzat bulundum. Orada aldığımız kararlar bugün hayata geçmiş olsaydı, Türk dünyası daha da güzel olur-

du. Biz orada ekonomik, siyasal, toplumsal, kültürel, eğitim, sağlık vb. konularda çok güzel kararlar aldık. Bu kararların tümü benim arşivimde mevcuttur. Hatta şu karar o kadar önemli idi ki... Ne yazık ki hayata geçiremedik. Bu bakımdan çok üzgünüm. O da “Türk Dünyası Ortak Türk Edebiyatı ve Türk Dünyası Ortak Türk Tarihi Ders Kitapları Projesi” kararı idi. Bunları Türk dünyası temsilcilerinin de iştiraki ile bendenizin de “Ortak Edebiyat Kitabı Programı”nın başkanı olarak hepsini hazırlamıştık. Bu kitaplar her cumhuriyetin liselerinde ortak olarak okutulacak ve böylece Türk dünyasında “Ortak Türk Tarihi ve Türk Edebiyatı” olgusu oluşacaktı. Bu Programlar MEB Talim ve Terbiye Kurulundan da geçmişti. Fakat sonraki yönetimler bunu başaramadı. Bu bakımdan şahsen çok üzgünüm.

Sonuç olarak derim ki, hem ortak dil, hem de ortak alfabe çalışmaları 1992’lerde başlatıldı, fakat hayata geçirilemedi. Keşke geçseydi.

-Alfabe ve dilde birlikten söz edilince terim birliğinden de konuşmamak mümkün görünmüyor. Türkiye Türkçesinde de yaşanan terim kargaşası sorunu çözülmeden lehçeler arasında bir terim birliğinden söz edilebilir mi? Bu konuda da bize anlatacaklarınız vardır.

-Elbette ki ‘terim birliği’ de olmalıdır. Ancak böyle anlaşabiliriz. Ama ne yazık ki, Türkiye’de bizler arasında bile keşke böyle bir kargaşa olmasaydı. Sadece bunlar değil, daha başkaları da olmalıydı. Bendenizin 1992’de yazdığım makalemde “İlk önce bir Türk Dünyası Bilimler Akademisi” kurulmalı. Bu Akademi, Türk dünyası için ‘alfabe, imla, terim, yazı, sözlük, antoloji, tarih, sanat, eğitim, TV, din vb. birliğini’ bütün bunları yapmalı.” dedim. Bunun sekreteryası da İstanbul’da olsun, Başkanlar sıra ile Türk Cumhuriyetleri’nden olsun, aksakallardan da “Bilim Kurulu” ve “İhtisas Komisyonları” oluşturulsun şeklinde yazdım. O yazım ve projem son derece önemli idi. Ama ne yazık ki hayata bugün için geçirilemedi. İnşallah gelecekte geçecektir.

-Türk dilinin dünya dilleri arasındaki yerini nasıl görüyorsunuz? Hep tartışlagelen bir konuya dair bir sorum olacak. Türkçe bilim dili midir? Türkçe ile bilim yapılabilir mi? Türkçenin söz varlığı, bilim terimleri, Türkçe ile bilim yapılabilmesi için yeterli midir?

-Türkçe bir dünya dili ve bilim dilidir. Türkçenin bilim dili olarak incelenmesinde, üzerinde durulması gereken en önemli hususlardan biri, bu dilin algoritmik yapısıdır. Bu kavram, Türkçenin kronolojik tutarlılığı ve yapısal gelişmişliği ile doğrudan ilgilidir. Yani algoritma, matematiksel bir terimdir. Dil ve matematik kavramları arasında ortak bir payda olarak kabul edebileceğimiz bu kavram, “Bir işin, hiçbir belirsizliğe yer vermeyen işlem adımlarıyla nasıl yapılacağını belirleyen tanımına verilen addır.”¹

Türkçe, *desimal* sisteme en mantıklı uyum sağlayan dildir. Bu uyumlu sayma ve dil sistemi örneğinin bir eşi daha yoktur. Bu husus, ABD’de son yıllarda en çok satılan *Being Dijital* isimli kitapta teyit edilmekte ve Türkçe, uluslararası bilgisayar dili için en uygun dil olarak tanımlanmaktadır.²

Her şeyden önce belirtmek gerekir ki Türkçe, yapısal ve anlamsal özellikleri yönünden bilimsel bir yöntemle türetilmiş dil gibidir. Türk dili üzerine çalışmalar yapan bazı Batılı araştırmacıların Türkçe hakkındaki görüşleri bu hususu destekler niteliktedir.

Jean Deny Türk dili için “İnsan bu dilin yüce bir bilim akademiyası müzakerelerinden çıkmış olduğu zannına düşebilir. Türkistan bozkırları ortasında, kendi başına kalmış insan zekâsının sadece kendi yaradılışından ayrılmaz kanunlarla yarattığını, hiçbir bilginler kurulunun yarattığı düşünülemez.”³ demiştir.

Türkçenin, mantıklı ve tutarlı kurallar bütününden meydana geldiğini gören İngiliz bilgini Max Müller (1823-1900) Türkçedeki algoritmik sisteme şöyle gönderme yapmaktadır.

“Türkçenin bir dil bilgisi kitabını okumak, bu dili öğrenmek niyetinde olmayanlar için bile gerçek bir zevktir. Türlü dil bilimsel biçimlerin belirlenmesindeki ustalık, ad ve eylem çekimi sistemindeki düzenlilik ve bütün dil yapısındaki saydamlık ve kolayca anlaşılabilme yeteneği, insan zekâsının dil aracılığıyla beliren üstün gücünü kavrayabilenlerde hayranlık uyandırmaktadır. Alet olarak, Türk dilindeki duygu ve düşüncenin en ince ayrımlarını belirtebilme, ses ve biçim öğelerini baştan sona dek düzenli duygulu bir sisteme göre birbiriyle bağdaştırıp dizileme gücü, insan zekâsının dilde gerçekleşen bir başarısı olarak belirir. Birçok dilde bu gibi olaylar gözden perdelenmiştir. Onlar çözülmez kayalar gibi karşımızda durur ve ancak dilcinin mikroskobuyla dil yapısındaki organik öğeler ortaya çıkarılır. Türk dilinde ise her şey saydam ve açıktır. Dilin iç yapısı ve dış yapısı, billur bir arı kovanı gibi yapısını seyre diyormuşuz gibi ortadadır. Türkçe, Türk düşüncesinin yaratıcı gücünün eseridir. Türkçe, insan aklının üstün kudretinin ürünüdür. Türkçe kadar kolay anlaşılın, insana her okunuşunda zevk verici pek az dil vardır.”⁴

1 Köksal, Aydın (2003), *Dil ile Ekin*, Ankara, s. 74.

2 Hacısalihoğlu, Hilmi, “Bilim Dili Türkçe Yazım Dili Türkçe”, bilgi@dilimiz.gen.tr.

3 Gencan, Tahir Necat (2001), *Dilbilgisi*, Ayraç Yayınları, Ankara, s. 49.

4 Köksal, Aydın (2003), *Dil ile Ekin*, Toroslu Yayınları, Ankara, s. 305.

Moliere'e göre; "Türkçe; az söz ile çok anlam ifade eden, hayran olunacak mükemmel bir yapıya sahip dil."dir.

Herbert W. Duda; "Bütün düşünce ve hisleri en mükemmel bir şekilde ifade eden Türkçe, o kadar zengin bir kelime hazinesine sahiptir ki, herkes bu dile hayranlıkla bakmakta ve onu en mükemmel bir bilim dili olarak kabul etmektedir."

Herbert Jansky; "Türk dili, vokabuler, fonetik, imla, sentaks ve kelime hazinesi itibarıyla son derece zengin ve kolay anlaşılabilir, kolay öğrenilebilen bir bilim dili."dir.

Paul Roux; "Türkçe, akıl ve düşünce dolu matematiksel bir dil."dir.

Oktay Sinanoğlu da bu konuyla ilgili görüşlerini şu cümlelerle dile getirmektedir:

"Dünyanın her yerindeki Türk halklarından daima en büyük matematikçiler çıkmıştır. Eski Sovyetler'de, Fransa'da, Amerika'da bakın, hep matematik yoluyla sivrilmiş Türkler'e rastlayacaksınız. Neden böyle? Ben bunu şöyle yorumluyorum: Dillerin arasında yapısıyla, binlerce yıllık kurallarıyla matematiğe en çok benzeyen dil Türkçe, Türk lehçeleridir. Dolayısıyla, ana dili Türkçe olanların düşünce yapısı, daha küçükten matematiğe en yatkın biçimde geliyor."⁵ Sinanoğlu'nun bu görüşünü destekleyen en önemli tarihî kişilik Hiveli Türk Bilgini Harezmi'dir.

Harezmi, 825'te Arapça yazdığı bir eserinin başlığında geçen *al-cebr* sözcüğüyle birlikte, bugün *cebir* adı verilen matematik yöntemini ortaya koymuştur. Başka bir matematik terimi olan *logaritma* sözcüğünün de yine Harezmi'nin adından türediği bilinmektedir.⁶

Otuz iki dil bildiği için Babil Dünya Ödülü'nü alan Belçika'nın Gent Üniversitesi Doğu Dilleri ve Kültürleri Merkezi Başkanı Dr. Johann Van De Walle, günümüzde Türkçeye neden ilgi duyduğunu şöyle anlatıyor:

"Türkçe, çok kısa bir zamanda öğrenilebilir. Satrançta kurallar mantıklı, basit ve az sayıdadır. Yedi yaşında bir çocuk bile satranç oynamasını öğrenebilir. Bu kolaylığa karşın, satranç oynayan kişi yaşamı boyunca sıkılmaz. Oyun imkânları sınırsızdır. Aynı durumun Türkçe dil bilgisi sisteminde bulunması, çok büyümlü bir özelliktir. Türkçe dil bilgisi, hemen hemen matematik kadar düzenli ve istisnasız karaktere sahip bir dil."dir.⁷

Van De Walle, "Türkçe, bir satranç oyunu gibidir." derken, bu dilin gramatik yapısını meydana getiren unsurların ve bu unsurlar arasındaki ilişkilerin matematiksel bir sisteme sahip olduğunu vurgulamıştır.

5 Çaykara, Emine (2001), *Türk Aynstayını*, İş Bankası Yayınları, Ankara, s. 393.

6 Köksal, Aydın (2003), *Dil ile Ekin*, Toroslu Yayınları, Ankara, s. 58.

7 Köksal, Aydın (2003), *Dil ile Ekin*, Toroslu Yayınları, Ankara, s. 305-306.

Saussure ise, satranç oyununun analizini yaparken, bu oyunu meydana getiren taşların fiziksel ya da kimyasal yapısının, ya da oyunun nereden geldiği hususunun önemli olmadığını, mühim olan şeyin, taşların oyun içerisindeki işlevleri ve sayısal miktarları olduğunu ifade etmişti. Öte yandan matematiksel bir eşitlik düşünelim. Bu eşitliği oluşturan sistem, rakamların evrensel geçerliliği olan sayısal miktarlarından kaynaklanmaktadır. Bu açıdan baktığımızda satranç oyunu, tam olarak iç düzeninde matematiksel kuralların geçerli olduğu, algoritmik mantıkla oynanan bir oyundur. Nasıl ki matematikteki sayıların sınırsız bir işlem alanı varsa, satranç oyununda da mevcut taşlarla geliştirilebilecek çok sayıda strateji vardır. Her ikisinde de algoritmayı meydana getiren unsurların sayısı ve işlevleri değiştirildiğinde, eşitlik bozulur, sonuç değişir, strateji farklı bir nitelik kazanır. Bir başka ifadeyle, sistemin iç düzenine müdahale edilmiş olur. Satranç oyununa benzetilen Türkçede de dili meydana getiren yapı ve kurallara müdahale edildiğinde, örneğin kelime köküne gelerek yeni kelimeler oluşturan eklerin işlev ve sayıları rastgele artırıldığında ya da kelimeye fonetik olarak uyuma aykırı bir dil unsuru eklendiğinde sistem bozulmuş olur. Bu durumda Türkçenin kelime morfolojisi bakımından son derece sistematik bir dil olduğunu söyleyebiliriz.

Öte yandan Türkçede kelime yapısı daima içerdiği anlam ögesi ile birlikte algoritmik sistem oluşturmaya yönelik bir ivmelenme içerisindedir. Algoritmik bir sisteme ivmelenmiştir diyoruz; çünkü anlama giden süreçte yer alan biçim birimler, yani *kök*>yapım eki>çekim eki morfepleri arasındaki kümülatif ilişki, anlamı adım adım ortaya çıkarmaktadır.

Türkçenin sayıları yüz binlere varan biçim birimlerle (satranç taşlarıyla) sınırsız sayıda, kurallara uygun oyun stratejisi (cümle ve kelime üretme zenginliği) geliştirebilme yetisine sahip olduğunu daha iyi anlayabiliriz. Aynı durum, kelime kökleri ve bu köklerden kelimeler türeten ekler için de geçerlidir.

Özet olarak Türkçe için, kuralları matematiksel bir düzen içeren satranç oyunu gibi, belirli kurallar çerçevesinde icra edilebilen, son derece saydam, bu saydamlığından dolayı basit görünmesine karşın, bilimsel çalışmalarda her seferinde yeni kavramlar üretebilecek yetkinlikte bir dildir, denebilir.

Türkçenin matematiksel yapısına ilişkin yukarıdaki açıklamalar, *bilim dili kavramı* çerçevesinde aşağıdaki şu hususları gündeme getirmektedir.

1. Uluslararası bilim literatüründe kullanılan terimleri, bu yapısal özellikler sayesinde kolaylıkla Türkçeye çevirmek mümkündür.

2. Türk bilim insanlarıncı yapılmış bilimsel buluşları terminolojik anlamda ifade etmek için kelime ithal etmeye gerek yoktur. Türkçe kelime yapısındaki matematiksel sistem, her türlü kavramı türetmeye elverişli bir işleyiş mekanizmasına sahiptir.

3. Türkçe, kronolojik bir tutarlılık içerisinde yapısal yönden gelişimini tamamlamış bir bilim dilidir.

Yapısal yeterlilikler bilimsel açıdan bir dilin bilim dili olabilmesi için önemli bir ölçüt iken, ne yazık ki günümüzde bu ölçütler çok geçerli değildir. Üzerinde durulması gereken başka değişkenler vardır.

-Hocam biraz da Türkçenin temel sorunlarından söz edelim. Eminim sizin bu konuda da söyleyecek çok sözünüz vardır: Türkçe sizce yabancılar açısından öğrenilmesi kolay bir dil midir?

-Türkçe yabancılar açısından son derece kolay öğrenilebilir bir dildir. Çünkü Türkçe yazıldığı gibi okunur, okunduğu gibi de yazılır. Sadece son-
dan eklemeli bir dildir. Hâlbuki başka diller ne yazıldığı gibi okunur, ne de okunduğu gibi yazılır. Onlar baştan, ortadan ve sondan eklemeli dillerdir. Bu bakımdan Türkçe yabancılar tarafından çok kısa zamanda öğrenilebilir.

-Türkçe bugün, yeryüzünde konuşulan büyük diller içinde konuşur sayısı bakımından 5. sırada bulunuyor. En eski medeniyet dillerinden biri. Medeniyet dili olmuş bir dilin fakir olduğu düşünülemez kuşkusuz. Günümüzde, bilim ve teknolojik gelişmeler, dillerin edebî dil olmanın ötesinde bilim ve teknoloji dili olmasını da gerektiriyor. Sizce, Türkçe bütün bunlara yetebilecek güçte midir?

-Evet, Türkçe bugün her türlü bilim, teknoloji dili olarak da yeterlidir. Güçlüdür. Çünkü Türkçe, bugün dünyada UNESCO'nun resmî diller sıralamasında konuşur sayısı bakımından 5. sırada, ana dili sıralamasında ise 3. sırada yer almaktadır. Bugün dünyanın en ücra köşelerinde bile Türkçe konuşulmaktadır. Bu konuda bizim pek çok makalelerimiz vardır. İlgililer oralara da bakabilirler.

-Sayın Hocam bize değerli zamanınızı ayırdığınız ve sorularımıza içtenlikle cevap verdiğiniz için çok teşekkür ederim.

-Keşke bu konuda biraz daha konuşmuş olsaydık. Daha çok bilgiler ve bizzat yaşadığımız hatıralarımız bulunmaktadır. İnşallah başka biz zamanda daha güzellerini verebiliriz.

Teşekkürler ederim. Sözlerimi, Türkçenin bu özelliklerini Cumhuriyet'in ilk yıllarında gören ulu önder Atatürk'ün şu sözleriyle bitirmek istiyorum:

“Öyle istiyorum ki, Türk dili bilim yöntemleriyle kurallarını ortaya koyalın ve her dalda yazı yazarlar, bütün terimleriyle çoğunluğun anlayabileceği güzel, ahenkli dilimizi kullansınlar.”

